

Vizes Élőhelyek Világnapja rendezvény

A környezet- és természetvédelem jeles napjainak sorában február 2-a a Vizes Élőhelyek Világnapja, ugyanis 1971-ben ezen a napon írták alá az iráni Ramsarban az ún. ramsari egyezményt. A Világnapról az idei évben a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium február 20-án emlékezett meg, a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatósággal közösen szervezett rendezvényen, Hortobágyon.

A világnap alkalmával Haraszthy László szakállamtitkár az eddigi 26 nemzetközi jelentőségű vizes élőhelynek nyilvánított, ún. ramsari területen felül további 2 vizes élőhelyet és egy korábban kijelölt terület (Hortobágy) bővítését jelentette be a Nemzetközi Jelentőségű Vadvizek Jegyzékére (összesen több mint 28 000 ha-on), összhangban a Ramsari Egyezmény végrehajtásának 2003-2008-as stratégiájával, amely további területek kijelölésére ösztönzi a részes feleket, és amelyre a Részes Felek 2005. novemberében tartott 9. konferenciája is felhívta a tagországok figyelmét.

A világnap nemzetközi jelmondata 2008-ban: „Egészséges vizes élőhelyek – egészséges emberek” volt. A program során az új ramsari területek jelölésének kihirdetése és Hortobágyi Nemzeti Parkról, továbbá a Kunkápolnási-mocsárról, mint új ramsari területéről szóló vetítések mellett e témakörben is hallhattunk előadásokat a Hortobágy Ramsari terület halastavi részén gazdálkodó Hortobágyi Halastó Zrt., továbbá a WWF Magyarország képviselőjétől.

Az újabb hazai jelölésekről részletesebb összeállítást is mellékelünk.

Borsodi Mezőség tervezett új ramsari terület. Kiterjedése: 17 932,2 ha

A Borsodi Mezőség Tájvédelmi Körzet teljes területét jelöljük ramsari területnek. A tájvédelmi körzet része a Natura 2000 hálózatnak, döntő részén a tulajdonos a Magyar Állam. E területek vagyongazdálkodója a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság. Kivételt képeznek ez alól a privatizáció során magánkézbe adott szántók, valamint a Tiszatáj Közalapítvány tulajdonában lévő területek. A vagyongazdálkodást a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság (BNPI) gazdálkodóknak történő bérbeadás útján valósítja meg. A területhasználatot 2002 óta meghatározza az, hogy a gazdálkodók a Borsodi Mezőség ÉTT kifizetéseiben részesülhetnek, ha csatlakoznak annak rendszeréhez. Ezt a kifizetések magas szintje miatt a legtöbb gazdálkodó megtette, így a természetvédelmi szempontú gazdálkodás lett a területen a meghatározó.

A tájvédelmi körzet több mint 80%-át lefedő „Borsodi Mezőség” vadászterületen a tulajdonosi közösség a vadászat jogát maga gyakorolja, közös képviselője a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság, amely így a vízivadak védelmében megfelelő kontrollt tud gyakorolni, illetve a vadászat egészét a természetvédelmi szempontoknak megfelelően tudja alakítani.

Az 1940-es években kezdődött vízügyi beavatkozások (árvízvédelem, belvízmentesítés) természetvédelmi szempontból káros hatásainak kiküszöbölésére a BNPI az 1990-es évek végétől több lépésben elvégezte a vizes élőhelyek rehabilitációjának első ütemét. Elkészültek azok a műtárgyak, amelyek segítségével lehetővé vált az ökológiailag szükséges mennyiségű víz megtartása a területen. Ennek eredményeképpen több száz hektárnyi gyeper és szántót visszafoglalt a víz, és ott vizes élőhelyek alakultak ki. A BNPI a nyílt vízfelületek fenntartása érdekében bivalygulya legeltetését tervezi a jövőben a vizes élőhelyeken.

A terület kiemelkedő természeti értékeit a vonuló és költő madárállomány, az újra állandósuló vizekben ismét megjelent őshonos halak, kételtűek és hüllők állományai, továbbá az élőhely-rekonstrukciókkal párhuzamosan regenerálódó mocsári és réti növénytakarások.

Montág-pusztá tervezett új Ramsari terület. Kiterjedése: 2 203,0 ha

A jelölt terület országos jelentőségű védett természeti terület, melyből fokozott védeltséget 335,1 hektár élvez. A terület egésze része a Natura 2000 hálózatnak. 87%-a áll a Magyar Állam tulajdonában (1909 ha) és a Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóság (KMNPI) vagyongazdálkodásában. Ennek kétharmadát az Igazgatóság maga kezeli. A nemzeti park igazgatóság magas tulajdoni aránya teszi lehetővé a szükséges természetvédelmi kezelés biztosítását (pl. a vízszint szükséges mozgatását), a jövőbeni élőhelyfejlesztéseket és a ramsari kritériumok hosszú távú fenntartását.

A csanádi területen a mezősi talajú hátságokat egykor löszpusztarétek, pusztai cserjések borították. A löszhátságok közötti mélyebb fekvésű, lefolyástalan területeken ősi szikesek alakultak ki, a magasabb térszinteken gazdag lösznövényzettel. Ezeknek a pusztáknak a sorába tartozik a Montág-pusztá is. Itt található a Dél-Tiszántúl egyik legjelentősebb, egyedülálló szikes mocsara is.

A KMNPI a vízgazdálkodási társaság bevonásával megépített egy vízszintszabályozó műtárgyat. Az 500-600 hektáros vízállás és környezete a Dél-Tiszántúl egyik legjelentősebb madárélőhelyévé vált, dinamikus növekvő vonuló vízimadár-állománnyal (a legnagyobb példányszámok: 10-15 000 réce és 16-20 000 vadlúd, 4000 bíbic, 12 000 pajszoscankó, 5600 aranylile). A fészkelés szempontjából a terület jelentőségét mutatja, hogy 2005-ben itt alakult ki Magyarország legnagyobb szerkőtelepe fattyúszerkő (*Chlidonias hybrida*) és kormos szerkő (*Chlidonias niger*) jelenlétével, továbbá az elmúlt évek vízviszartartásának köszönhetően jelentős vegyes gémtelep is kialakult, mintegy 250 páros költőállománnyal.

Jelentős a terület kékvércse (*Falco vespertinus*)- és túzok (*Otis tarda*)-állománya is. A fokozottan védett madárfajok mellett nagy létszámú vidra (*Lutra lutra*)-populáció is található.

A terület zavartalanságához hozzájárul, hogy két éve nem folyik rajta vízivad-vadászat, és 2007. március 1-től a vadászati jog jogosultja a Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóság, így a vízivadak nyugalma a jövőben is biztosított.

Hortobágy ramsari terület bővítése (Kunkápolnási-mocsár) Kiterjedése: 8 118,6 ha

A Hortobágy Ramsari terület bővítéseként javasolt terület teljes egészében a nemzeti park része annak kihirdetése óta, továbbá UNESCO Bioszféra rezervátum 1979 óta (200 ha kiterjedésű magterülettel), és Natura 2000 terület 2004 óta.

A Hortobágy legnagyobb és legértékesebb természetes vízi élőhelyének számító Kunkápolnási-mocsár, az Alföld régi vízivilágát idéző terület természeti értékei a felterjesztést a többi hortobágyi ramsari területtel egyszerre indokolták volna. Megőrzését azonban a természetvédelmi kezelés csak 2004 februárja óta képes maradéktalanul biztosítani: ekkor szűnt meg ugyanis végleg a Kunkápolnást is 80 %-ban magába foglaló egykori katonai légi lőtér, és annak teljes területe a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság (HNPI) vagyonkezelésébe került. Az ezt megelőző időben a katonai tevékenység miatt nem volt lehetőség a terület ramsari területté nyilvánítására.

Az egykori légi lőtér területén a katonai használat eredményeképp gazdálkodás csak rendkívül korlátozott mértékben folytatható, ami elsősorban a természetvédelmi kezelés részét képező legeltetésre szorítkozik. Az egyéb, eddig is alkalmazott hasznosítási formák (nádaratás, vízügyi szükségtározó) továbbra is változatlanul fennmaradnak.

A HNPI haszonbérleti szerződésben szabályozza a terület legeltetését és a nádgazdálkodást. Az Igazgatóság a gulyákkal történő legeltetést növelni tervezi és 2004-től erre már konkrét példák is vannak a karcagi, nádudvari mocsárrészekben. Az Igazgatóság a természetvédelmi hatósággal (szakmai véleményezés útján) közösen képviseli a természetvédelmi érdekek érvényesülését a vízügyi szervezet felé, amikor belvízi, vagy árvízi szükségtározóként igénybe veszik a területet (legutóbb 2006 tavaszán történt ilyen esemény). Aszályos időkben a természetvédelmi célú vízpótlás az 1975-ben és 1986-87-ben készült és 2004-ben felújított táplálócsatornával történik, mely jó minőségű Tisza-vizet vesz igénybe a Nyugati-főcsatornán keresztül. A márciusi árasztáshoz felhasznált víz összterfoglata általában 1,5-5 millió m³, esetenként nyár végi árasztásra is sor kerül jóval kisebb mennyiségű vízzel.

A Hortobágy legnagyobb összefüggő mocsara, jó egyharmada mélyebb, stabilabb vízállású nádas és gyékényes rész, több nyíltvízű felülettel. Ez tekinthető Magyarország harmadik legnagyobb összefüggő nádasának (a Fertő-tó és a Kis-Balaton után). Kétharmadát sekélyebb vízű szikes mocsarak, zsombékos mocsárrétek, sekély, időszakos vízborítású rétek adják, melyek változatos mozaikot képeznek. Ily módon a legsekélyebb és legrövidebb élettartamú szikes tocsogótól a legmélyebb nyíltvízű mocsárig mindenféle zóna megtalálható annak tipikus növényzetével és jellemző állatvilágával. A mocsár területét természetes szikes puszták veszik körül.

2006 nyaráig a Kunkápolnás területén 234 madárfaj előfordulását, ezen belül 76 faj fészkelését figyelték meg. Kiemelendő a 400 pár fölé nőtt nagykócsag-állomány, a kanalasgémtelep, az egyes években százezres tömeget elérő vonuló vadlúdsereg, és a hazánkban egyedül a Hortobágyon, azon belül zömmel a Kunkápolnási-mocsárban költő csikosfejű nádiposzáta.

